Lausunto eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

Asia: HE 64/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle työkyvyttömyyseläkkeen ja työansioiden yhteensovittamista koskevaksi lainsäädännöksi.

Työeläkevakuuttajat Tela ry kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa. Mielestämme on tärkeää, että lausunnon kohteena oleva ns. joustomallilainsäädäntö saadaan eteenpäin. Ehdotettu lainsäädäntö korvaa nykytilassa työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhön paluun edistämisestä annetun lain. Työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhön paluun edistämisestä annettu laki on ollut määräaikaisena voimassa 1.1.2010 lukien ja lain voimassaoloa on jatkettu toistuvasti sen jälkeen aina vuoden 2027 loppuun asti.

Jatkuva epävarmuus määräaikaisen lainsäädännön jatkumisesta ja erinäiset kesken jääneet lainvalmisteluhankkeet ovat olleet omiaan aiheuttamaan epävarmuutta työeläketurvan toimeenpanijoille. Esitetty lainsäädäntö poistaisi tämän epävarmuuden. Nyt esitettävä lainsäädäntö on merkittävästi parempi toimeenpanijoiden näkökulmasta kuin vaihtoehtoisena toteuttamistapana esitelty lineaarinen malli.

Työkyvyttömyyseläkkeen ja työansioiden yhteensovittamisen uusi joustomalli vaatii toimeenpanijoilta tietojärjestelmämuutoksia, ja näiden kustannukset on arvioitu lakiesityksessä merkittäviksi. Esitetty joustomalli haastaa toimeenpanon sujuvuutta muiltakin osin. Työeläkevakuuttajan näkökulmasta työskentelevän työkyvyttömyyseläkkeensaajan voi olla vaikea hahmottaa suojaosan, joustosumman, kertakorotuksen ja ylitysten yhteisvaikutusta. Työkyvyttömyyseläkkeensaajien tarvitsema neuvonta tulee siksi lisääntymään työeläketurvan toimeenpanijoiden toimesta.

Joustomallin vaikutukset julkiseen talouteen ovat valtiovarainministeriön laskelmien mukaan hyvin rohkaisevat. Vaikutuksia työllisyyteen ja verokertymään on kuitenkin seurattava tarkasti, jotta joustomallin voidaan aidosti katsoa saavuttavan sille asetetut tavoitteet. Ehdotamme, että ns. joustomallin kokonaistaloudellista vaikutusta julkiseen talouteen seurataan ottaen huomioon myös toimeenpanijoiden kasvavat kustannukset.

Jäljellä olevan työkyvyn hyödyntämisen lisäksi on erityisen tärkeää, että kannusteet pyrkiä palauttamaan työkyvyttömyyseläkkeellä omaa työkykyään säilyvät vähintään nykyisellään. Tätä tukee se, että joustomallia ei sovelleta aktiivisen kuntoutuksen aikana maksettuihin työansioihin silloin, kun maksussa on kuntoutusraha.

Joustomalli toteutetaan ns. yhden yön lakina eli lain voimaantullessa lepäämässä olevat eläkkeet palautetaan maksuun vuoden vaihteessa 2028. Nämä siirtymävaiheen vaikutukset työkyvyttömyyseläkkeensaajiin tulee arvioida erikseen, jotta kohtuuttomilta tilanteilta, eläkkeiden vähentämisessä ja mahdollisissa eläke-etuuden takaisinperinnöissä, vältytään.

Kokonaisuutena näemme, että esitetty hallituksen esitys on syytä käsitellä ripeästi, sillä tietojärjestelmämuutosten määrittelyyn ja toteutukseen on varattava aikaa toimeenpanijoille vähintään puolitoista vuotta ja työn käynnistäminen on mahdollista vasta, kun mallin yksityiskohdat ovat lainsäädännön osalta selvillä.